

„Ma pöördun Teie poole selleks, et õiglus võidaks ning kurjus oleks karistatud ...“

Ühe Loodearmee ohvitseri kiri kindral Laidonerile

Igor Kopõtin*

Eesti vägede ülemjuhatajale

Vene teenistuse kapten Aleksandrovilt, 5. detsembril 1919. a., Tallinnas.

Ettekanne

Ma pöördun Teie poole selleks, et õiglus võidaks ning kurjus oleks karistatud. Asi selles, et olen juba varem teinud isiklikult ettekande kindralleitnant Glasenappile Loodearmee raudtee sõjaväevalve ülema alamleitnant Ogloblini kuritegudest ning mulle sai lubatud, et asja ei panda kalevi alla. Pärast taandumist Pihkvast teostas alamleitnant Ogloblin koos lipnikute Heibachi ja Komarovi ning 15 sõduriga ümberriietatuna punasteks rünnaku pöörmeseadjale raudteejaama Jam lähedal, kus rööviti palju esemeid ja raha. Seejärel rünnati mitmeid talusid, kus samuti rööviti palju. Elanikud esitasid kaebuse Oudova sõjaväe uurijale, kuid asi pandi kalevi alla, sest sõjaväeinsener polkovnik Barmin oli sõbralikes suhetes alamleitnant Oglobliniga, kellega nad koos pidutsesid. Nendest tegudest esitas raudteevalve ohvitser leitnant von Deglau ettekande Sõjaväeteede ülemale, kuid asi mässiti kinni. Sellest andis polkovnik Barmin teada alamleitnant Ogloblinile, kes otsustas temast [Deglaust] lahti saada. Tänu Loodearmees teeninud vene ja eesti rahvusest sõduritele, kes kirjutasid selle kohta teate, pääsesime meie surmast. Mõne aja möödudes võttis kindral Glasenapp leitnant von Deglau ja minu oma kaitse alla. Jamburgis käis alamleitnant Ogloblin lipnik Šilini saatel eramajades, kust võttis esemeid, riideid ja toitu. Gattšinast viisid alamleitnant Ogloblin ja lipnik Heibach korteritest välja klavereid, peegleid, mööblit, suhkrut, tubakat, jalgrattaid ja palju tehnilisi esemeid. Kõik see viidi raudteejaama Narva-II, kus see seisis vagunites. Narvas müüdi see kõik maha leitnant Polosuhhini abiga, kes elab praegu Tallinnas [---] 23. Ta oli Ogloblini parem käsi. Raudteevagunite numbrid, kus olid [röövitud] asjad 154386 – 25670 – 131508 – 498484 – 389984 – 488986 – 851523. Ma teavitasin sellest vastuluure Narva osakonna ülemat (Suur uulits 5). Mitu sõdurit lasti maha selle eest, et nad kandsid ette Ogloblini kohta. Ühelt daamilt võeti ära jalatsid ja kõrvarõngad ning palju teemante. Daam ise, paistab, lasti maha vaid selle eest, et tal oli ebaõnn kanda teemante.

Allkiri /kapten Aleksandrov/

Elukoht Nõmme, Suur Pärnu uulits, isiklik suvila nr. 37¹

(Tlk. I. Kopõtin)

* Igor Kopõtin, PhD, Kaitseväe Akadeemia sõjaajaloo lektor. igor.kopotin@gmail.com;

¹ RA, ERA 495.10.52, l. 450.

Капитану
 Александрову
 1919 г.
 112
 Редко

Ваше письмо получено. Ввиду того, что вы являетесь военнопленным, а не пленным, вы не можете находиться в плену. Вы должны быть освобождены и отправлены в Россию. Если вы не согласны с этим, вы можете обратиться к военному трибуналу. Однако вы должны знать, что военный трибунал не будет принимать во внимание ваши требования. Кроме того, вы должны знать, что вы не можете быть освобождены до тех пор, пока вы не будете признаны военнопленным. Если вы не согласны с этим, вы можете обратиться к военному трибуналу. Однако вы должны знать, что военный трибунал не будет принимать во внимание ваши требования.

Капитан Александров

Ваше письмо получено. Ввиду того, что вы являетесь военнопленным, а не пленным, вы не можете находиться в плену. Вы должны быть освобождены и отправлены в Россию. Если вы не согласны с этим, вы можете обратиться к военному трибуналу. Однако вы должны знать, что военный трибунал не будет принимать во внимание ваши требования.

Капитан Александров

Муромово село. Капитан Б. Муромовский
 Соф. гарн. и 34

Dokumendis kirjeldatud sündmused ei lange kokku üsna levinud ettekujutusega Vene valgetest ohvitseridest, kellele omistatakse tihti romantiline või koguni heroiline oreool. Traditsiooniliselt seostatakse Vene ohvitseri kõrge autundega, kuid eeltoodud dokument räägib midagi muud. Kui palju oli Vene valgete Loodearmees libahunte, ohvitserimundri alla pugenud kriminaale? Sellele küsimusele vastamiseks tuleb põhjalikult uurida Loodearmee ohvitserkonda. Käesolevas artiklis püüan vaid seda dokumenti interpreteerida ja kas või osaliselt anda vastuse mitmele olulisele küsimusele, mis Aleksandrovi kirja lugedes esile kerkisid:

- kes olid kirjas mainitud isikud ja milline oli nende saatus;
- milline oli ettekande tähendus ja mõju;
- kui levinud oli kriminaalne tegevus Loodearmee ridades?

Asjaosalised

Kirja autor oli elukutseline Vene ohvitser Herman Aleksandrov (20.07.1879, Saraatovi kubermang – 01.09.1927, Tallinn). Ta oli lõpetanud Peterburi jalaväe junkrukooli, ülenatud 1900. aastal alamleitnandiks ning määratud teenistusse 89. jalaväe Belomorski polku Tallinnas. Sama polgu koosseisus osales Esimeses maailmasõjas, kus ta vähem kui aastaga teenis rindel välja kolm ordenit: 2. järgu Püha Stanislavi mõõkadega, 2. järgu Püha Anna mõõkadega ning 4. järgu Püha Vladimiri lehvi ja mõõkadega. Detsembris 1914 ülendati Aleksandrov kapteniks. Märtsis 1915 sattus ta sakslaste kätte vangi. Kodusõja ajal teenis Aleksandrov alampolkovnikuks ülenatuna mõnda aega Loodearmee raudteede sõjaväevalves ning seejärel Tallinna tagalaetapis. Kuna ta oli teenistuse tõttu Tallinnaga seotud juba ammu enne maailmasõda, tundis ta Eestis end koduselt ning tal oli Nõmmel suvila. Tõenäoliselt mängisid need asjaolud oma osa, et talle anti Eesti kodakondsus. Pärast Vabadussõja lõppu võeti Aleksandrov reservohvitserina teenistusse Eesti sõjaväkke, ent vaid kapteni auastmes, sest Eesti sõjaväes ei tunnustatud auastmes ülendamisviisi Vene valgete juures. Juba mõne aasta pärast loeti ta eesti keele mitteoskamise tõttu reservi hoopis reamehena.²

Erinevalt kirja autorist on alamleitnant Ogloblini ja tema käsilaste kohta teada väga vähe. Ogloblini enda kohta vaid seda, et ta liitus Loodearmee 20. juulil 1919 ning oli määratud esialgu 1. raudteepataljoni ning seejärel sai temast Loodearmee raudteede sõjaväevalve ülem (raudtee sõjaväevalve družiina ülem).³ Midagi pole teada tema varasema teenistuse kohta, samuti ei teata tema vanust ega eesnime. Suure tõenäosusega oli tegemist valenime all esinenud isehakanud ohvitseriga, kes tegelikult võis olla üsna vilunud kriminaalkurjategija.

Midagi ei ole teada ka Ogloblini käsilaste lipnike Komarovi ja Šilini kohta. Lipnik Eduard Heibachist on teada niipalju, et ta oli pärit Jamburgist, teenis maailmasõjas reamehena ning oli segastel asjaoludel ülenatud lipnikuks. 1919. aastal teenis ta polkovnik Karl Badendicki loodud 1. Tallinna Vene ohvitseride partisanisalgas ja hilisemas Loodearmee 1. Tallinna kütipolgus, kuid seejärel sattus teenistusse Ogloblini juhitud raudteede sõjaväevalvesse.⁴

Alamleitnant Georgi Polosuhhin (1883, Moskva – 21.05.1920, Tallinn) oli Heibachi teenistuskaaslane 1. Tallinna kütipolgu teenistuse ajast. Polosuhhin lõpetas 1916. aastal 3. Peterhofi lipnikkude kooli lipniku auastmes, 1917. aastal teenis aga juba alamleitnandina 427. Mossalski polgus rivitute komando ülemana, kuid langes sakslaste kätte vangi. Jaanuaris 1919 naasis sõjavangist ja jäi paikseks Tallinna, kus astus Tallinna Vene ohvitseride partisanisalka ja tutvus ilmselt just seal Heibachiga.⁵

Ogloblini ja tema käsilaste kuritegusid varjanud sõjaväeinsener polkovnik Vassili Barmin (24.04/6.05.1878, Peterburi – 8.07.1932, Tallinn) paistis olevat igati väärikas mees. Ta oli lõpe-

² http://russianestonia.eu/index.php?title=Александров_Герман_Григорьевич (15.12.2020)

³ <http://russianestonia.eu/index.php?title=Оглоблин> (15.12.2020)

⁴ http://russianestonia.eu/index.php?title=Гейбах_Эдуард_Эдуардович (20.12.2020)

⁵ http://russianestonia.eu/index.php?title=Полосухин_Георгий_Павлович (20.12.2020)

tanud Nikolai sõjaväeinseneride kooli ning seejärel teeninud ohvitserina erinevates sapööriüksustes. Barmin osales Vene-Jaapani sõjas (1904–1905), kus tegeles kaitsepositsioonide kindlustamisega Kwantungi poolsaarel Port Arthuri kaitsel. Esimeses maailmasõjas teenis ta Soomes. Loodearmees oli Barmin alates 16. maist 1919 sõjaväeteede ülem ning seetõttu Ogloblini jaoks võtmeisik. Pärast Loodearmee hävingut jätkas Barmin edukat teenistust Eesti sõjaväes, kuid juba tsiviilinsenerina. Ta tegeles Eesti merekindluste taastamise ja ehitamisega.⁶ Eelõeldust nähtub, et kriminaalse tegevuse varjamine Vene valgete juures ei takistanud Barminil teenida Eesti sõjaväes.

Kui eelnimetatud isikute eluloolised andmed kokku võtta, siis võib arvata, et Ogloblinil õnnestus luua Loodearmee katte all kuritegelik jõuk, mille tegevust lihtsustas armees valitsenud korrupsioon. Jõugu liikmeteks olid kas teised kriminaalse taustaga isehakanud ohvitserid või Ogloblini mõju alla sattunud sõjaaja ohvitserid. Alamväelased tegutsesid lihtsalt käsu korras – käskude eiramine ei tulnud Vene armees kõne allagi. Milline oli Loodearmee sõjaväeteede ülema polkovnik Barmini huvi osaleda Ogloblini kriminaalses tegevuses? Võib arvata, et Ogloblin jagas nii Barmini kui ka kohalike komandantidega osa röövitud saagist. Sellisele aatelisele ohvitserile nagu sõjaväeteede valitsuses teeninud Aleksandrov ei jäänud Ogloblini ega ka Barmini tegevus märkamata, mistõttu ta otsustas ette kanda üle Barmini pea otse kindral Glasenappile ja hiljem ka Eesti ülemjuhatajale kindral Johan Laidonerile.

Kirja taust ja mõju

Miks kirjutas Aleksandrov just Laidonerile? Kohe kirja alguses mainib Aleksandrov, et ta oli juba varem teinud ettekande toona veel Loodeala kubernerile, hilisemale Loodearmee ülemjuhatajale kindralleitnant Peter von Glasenappile, kuid hoolimata kõikidest lubadustest jäi ettekanne tagajärjetuks.

Loodearmee ja Looderinde ülemjuhataja käskkirjadest ilmneb, et Loodearmee juhtkond – jalaväekindral Nikolai Judenitš, kindralleitnant Aleksandr Rodzjanko ja kindralleitnant Peter von Glasenapp – nõudis vägedelt ranget distsipliini ja seaduskuulekust. Kuid paraku jäid kindralite nõuded täitmata ning kulmineerusid Loodearmee hävinguga.

Näiteks septembris 1919 anti välja mitu käskkirja, milles Rodzjanko ja Judenitš nõudsid korda ja distsipliini neile alluvatelt üksustelt. 24. septembril nõudis Rodzjanko oma käskkirjas, et Loodearmee tagastaks viivitamata tsiviilelanikkonnalt ebaseaduslikult ära võetud vara. Rekviireeritud toidukraami, hobusemoona ja kõige muu eest pidi väeosa maksma raha, seda ka tagasiulatavalt. Rodzjanko lubas alandada reameesteks kõik väeosaülemad ja soomusrongi ülemad, kelle alluvad võetakse kinni süüdistatuna röövimistes, rekviireerimistes või marodöörluses. Vahetud süüdlased lubas ta viivitamata anda välikohtu alla kui marodöörid. Ta rõhutas, et Loodearmee peab vabastama Venemaa enamlastest, kes röövisid maad, kuid mitte elanikelt ära võtma seda viimast, mis oli neile enamlaste valitsemisest veel järele jäänud. Sellepärast ei tohi olla vähimatki halastust marodööride suhtes.⁷

Juba kaks päeva hiljem, 26. septembril, andis Rodzjanko uue käskkirja, milles tuletas vägedele meelde, et kuna valged väed toovad Venemaale korra, peavad nad ise kõiges eeskuju andma. Kindral teadis, et mitmed väeosad omavolitsesid ja vägivallatsesid, nad poosid üles ja lasid maha hulganisti mehi, keda süüdistasid bolševismimeelsuses, ehkki mõrvatute süü polnud piisavalt tõendatud. Kindral nõudis omavoliliste hukkamiste lõpetamist ja rõhutas: „Loodearmee tegevuspiiris ei tohi kedagi hukata ilma kohtuta.“⁸

Siiski ei ole teada ühtki väeosaülemat peale ataman Stanislav Bulak-Balakhovitši, keda

⁶ http://russianestonia.eu/index.php?title=Бармин_Василий_Александрович (20.12.2020)

⁷ Prikaz Severo-Zapadnoj Armii nr. 229, 24.09.1919, RA, ERA.495.6.582, l. 99.

⁸ Prikaz Severo-Zapadnoj Armii nr. 232, 26.09.1919, RA, ERA.495.6.582, l. 102.

Loodearmee juhtkond oleks üritanud enne 1919. aasta lõppu vastutusele võtta. Kuid võib arvata, et marodeerimisjuhtumid olid muutunud massiliseks, mis sundis armeejuhatajat välja andma sellise käsu. Teatavasti võttis Balahhovitši kinni polkovnik Boriss Permikin kindral Judenitši käsul 23. augustil 1919 Pihkvas. Balahhovitšil õnnestus „ausõna peale“ põgeneda eestlaste juurde, kuid tema asetäitja, isehakanud ohvitser polkovnik Stojakin lasti kohapeal maha. Õigustatult süüdistati Balahhovitši relvastatud röövides, väljapressimistes ja valeraha trükkimises.⁹ Nagu hilisematest käskkirjadest selgub, ei olnud Balahhovitši kõrvaldamine oluliselt muutnud segast olukorda Loodearmee tagalas.

Septembris 1919 nõudis ka Looderinde ülemjuhataja jalaväekindral Judenitš nende sõjaväelaste korralikku ülekuulamist, kes olid rängalt distsipliini rikkunud või muid raskeid kuritegusid toime pannud. Tema tähelepanekute kohaselt ei kuulatud süüdlasi tihtipeale üldse üle või tehti seda pealiskaudselt, sest ettekanded kuritegude kohta venisid põhjendamatuks kauda. „[– – –] praegustel asjaoludel on hädavajalik repressiooni kiirus,“ kirjutas Judenitš oma käsus.¹⁰ Imselt vihjas ta sellele, et igasugused loodearmeelaste sooritatud kuriteod, eriti kohalike elanike vastu, pidid saama kiiresti karistatud, et säiliks armee maine.

Samuti keelas Loodearmee juhataja kindral Rodzjanko sõjaväelastel müüa oma varustust. Selline aspekt Loodearmee juhataja käsus viitab tõsise probleemi olemasolule. Käsu järgi on näha, et Oudova linnas müüsid loodearmeelased oma riidevarustust ja liitlastelt saadud pleknõudes pekki. Kindral nõudis kohalikel sõjaväevõimudel olukorra jälgimist, et „selline inetu nähtus ei korduks“.¹¹ Tundub, et „inetud nähtused“ aina süvenesid ning andsid endast eriti tunda Loodearmee taandumislahingute ajal. Nii püüdis Loodearmee juhataja kindral Glasenapp detsembris 1919 kõikide vahenditega võidelda armees levinud kuritegevuse vastu. Ühes oma käsus pidas ta kõige olulisemaks tegevuseks „otsustavat võitlust kohtuliku repressiooni teel armeesse pääsenud tumedate elementidega“, mis õnnestavad armeed seestpoolt.¹² Viru väerinde staabiülem polkovnik Nikolai Reek hindas siiski Vene ohvitseride käitumist inertseks ja passiivseks. Tema arvates kartsid Vene ohvitserid sõdurimassi ega hoidnud ise kroonuvara. „Põhja-Lääne armee sõdurid on riisunud, laiali kannud ja ära müünud millioonse varanduse. Ostmine ja müümine käib avalikult. Vene sõdurid müüvad paki tubaka eest sõjariistu, varustust, hobuseid, ühesõnaga kõik, mis neil omas sõjaväes korda läheb varastada. Niisugune kroonu varanduse müümine ja kroonu varandusega ümberkäimine ongi heaks pinnaks tumedatele jõududele vägivaldla tarvitamiseks ja riisumiseks,“ iseloomustas olukorda Loodearmees Reek.¹³ Sellest võib järeldada, et Loodearmee püüded tagada korda ja distsipliini ei õnnestunud ning armees levinud korralagedus aitas kaasa armee hävingule.

Loodearmee taandumine Eesti territooriumile ja võitlus tüüfuseepideemiaga sai kahtlemata korralageduse kulminatsiooniks. Armee toonane juhataja kindralleitnant Glasenapp

⁹ Prikaz Severo-Zapadnoj Armii nr. 199, 26.08.1919, RA, ERA.495.6.582, l. 65; R. Rosenthal. Loodearmee. Tallinn: Argo, 2006, 356–359. Balahhovitši valeraha trükkimisega oli seotud aferist Nikolai Villek, Pihkva vast pärit pangaametniku poeg ja sõjaaja sõjaväeametnik, kes teenis 1918. aastal punaste juures Tšekaas. Novembris 1918 tuli salaja Pihkvasse, kus valged ta kinni võtsid, kuid peagi vabastasid. Hiljem oli uuesti teenistuses Pihkva Tšekaas, vastuluures. Aprillis 1919 vahistati kahtlustatuna koostöös valgetega, kuid Eesti väed vabastasid ta. Seejärel astus Villek Põhjakorpusesse, kus teenis Balahhovitši juures. Detsembris 1919 oli Gattšina jäägripataljoni kortermeister ning seejärel emigratsioonis Eestis. – http://russianestonia.eu/index.php?title=Виллек_Николай_Юльевич&fbclid=IwAR0k0JqVO1PZYyJ1kDmarbkAHOAN6wvB-FK6kVH-Gj-ASsoIMnAEU3zyic (28.12.2020). Täpsemalt vt.: N. Kalkin. Na mjatežnyx rubežax Rossii. Očerki o pskovičax – učastnikax Belogo dviženija na Severo Zapade v 1918–1922 gg. Pskov, 2003, lk. 81–88.

¹⁰ Prikaz glavnokomandujščego Severo-Zapadnym frontom nr. 25 (po voenno-sudnoj časti), 30.09.1919, RA, ERA.495.6.582, leht nummerdamata, 83 ja 84 vahel.

¹¹ Prikaz Severo-Zapadnoj Armii nr. 238, 28.09.1919, RA, ERA.495.6.582, l. 110.

¹² Prikaz Severo-Zapadnoj Armii nr. 403, 08.12.1919, RA, ERA.495.6.582, l. 356.

¹³ Viru väerinde staabi ülem Reek – Viru väerinde ülemale kindral Tõnissonile, 15.01.1920, RA, ERA 495.10.52, l. 512.

süüdistas epideemia levikus riviväeosi ja nende ülemaid, kes tekitasid mustust kasarmutes ja hospitalides. Ta pidas võitlust tüüfusega armee kõige tähtsamaks ülesandeks ning nõudis puhtust ja korda. Igaühe, kes käsku eirab, ähvardas ta anda välikohtu alla, hoolimata auastmest ja ametikohast.¹⁴ Paraku pole teada ühtegi juhtumit, kus keegi oleks selle käsu kohaselt kohtu alla antud. Arvesse võttes asjaolu, et Loodearmee ei saanudki tüüfuseepideemia vastu võitlemisega hakkama, võib oletada, et see Glasenappi käsk jäi sisuliselt täitmata.

Selles olukorras pöörduski Aleksandrov otse Laidoneri poole lootuses, et Eesti ülemjuhataja aitab saavutada õiglust. Tundub, et Aleksandrovi kirjal oli mõju, sest umbes kaks nädalat pärast kirja saatmist Laidonerile ehk 17. detsembril 1919 anti Ogloblin ja tema käsilased Polosuhhin ja Heibach välikohtu alla Loodearmee staabi juures. Kokkukutsutud välikohtu eesistujaks määrati polkovnik Vassili Butenko 3. jalaväediviisi staabist, liikmeteks aga 1. armeekorpusse sideülem alampolkovnik Aleksandr Simbirski, leitnant Nikolai Ivanov 5. Ostrovi jalaväepolgust, sotnik Nikolai Belousov 3. jalaväediviisi staabi konvoi ülem ja leitnant Andrei (?) Voronin, kes tuli samuti 3. jalaväediviisi staabist.¹⁵

Kohtus selgusid Ogloblini jõugu kuritegude uued detailid, näiteks see, et nad röövisid Gattšina erakortereid vahetult enne Loodearmee vägede taandumist linnast. Vargused toimusid täiesti avalikult ning korteritest välja tõstetud asjade seas olid juba varem nimetatud klaverid, peeglid, (täpsustamata) mööbel ja kirjutuslauad, aga ka orkestrionid (mehaanilised mänguriistad), grammofonid, üks filmiapparaat, vaibad, samovarid, suhkur, tubakas, seitse jalgratas ja isegi üks sõiduauto. Lisaks ärandas Ogloblini jõuk Gattšina raudteejaamast varem punavägedelt trofeeks saadud vaguni, milles olid kroonuriided, 4 kuulipildujat, telegraafivarustus, 2 tunni petrooleumi, 4 vaati bensiini, mitu kasti välipudelite ja kiivritega, hobusesadulad, mitu kaubapalli vormiriietust, umbes 300 paari sõdurisaapaid ning kast lukksepa tööriistu. Nad viisid kogu nimetatud varanduse Narva ja müüsid selle maha, müügist saadud tulu aga jagasid omavahel.¹⁶

Samuti selgus, et 3. septembril 1919 toime pandud röövretkel raudteejaama Jam juures olid Ogloblin ja tema käsilased relvastatud revolvritega. Nad röövisid rööpmeseadjalt ja ühelt Loodearmee allohvitserilt mitmesuguseid esemeid, kaasa arvatud kulda ja hõbedat, ning mitu tuhat rubla raha.¹⁷

Ühtlasi täpsustati detaile, kuidas lasti maha Ogloblini peale kaevanud sõdurid. Karistusaktisioon toimus oktoobris 1919 Gattšinas, kus alamleitnant Ogloblin käskis leitnant Valentin Kostinil (teenistuse poolest Ogloblini asetäitja)¹⁸ maha lasta vendade Samohvalovite družiina mõned sõdurid selle eest, et nad kaebasid oma rooduülemale lipnik Heibachi varguste peale. Ühtlasi käskis Ogloblin oma veltveebilil maha lasta valgete poolele üle tulnud punamadrused, kelle taskuraha ja käekellad ta seejärel endale võttis.¹⁹

Tundub, et Ogloblini juhtum oli erakordne, mistõttu sai ajakirjanduses üsna laialdase kajastuse. Temast kirjutasid Postimees, Läti venekeelne ajaleht Rižskoje Obozrenije ja selle põhjal isegi Eesti kommunistide ajaleht Edasi. Postimees nimetas Ogloblinit „õnnekütiks ja röövliks“, kes „oli inimesi tapnud ja maha lasknud, nende kuld- ja hõbeasjad ning kalliskivid ära röövinud“. Mainiti Ogloblini kõrget ametikohta Loodearmees ja head läbisaamist oma ülemuse Barminiga. Postimehe hinnangul oli Ogloblini ametikoht see, mis võimaldas tal pikka aega vahistamist vältida. Kõigile lisaks nimetas Postimees just Ogloblini Gattšina palee rüüstajaks.²⁰

¹⁴ Prikaz Severo-Zapadnoj Armii nr. 50, 22.01.1920, RA, ERA.495.6.582, l. 422.

¹⁵ Prikaz Severo-Zapadnoj Armii nr. 429, 17.12.1919, RA, ERA.495.6.582, l. 384.

¹⁶ Prikaz Severo-Zapadnoj Armii nr. 430, 17.12.1919, RA, ERA.495.6.582, l. 384.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ V. Bojkov. Kratkij biografičeskij slovar' oficerov, činovnikov i služaščix beloj Severo-Zapadnoj armii (1918–1920 gg.). Tallinn, 2009, lk. 176.

¹⁹ Prikaz Severo-Zapadnoj Armii nr. 430, 17.12.1919, ERA.495.6.582, l. 384.

²⁰ Õnneküti tabamine. – Postimees, nr. 75, 12.12.1919, lk. 2.

Kui see tõele vastab, siis võis Ogloblin olla seotud koguni teiste Gattšina palee röövlitega, Loodearmee 1. armeekorpusse staabis tegutsenud Permikini ja Štšurovski kuritegeliku jõuga.

Ogloblin võeti kinni 6. detsembril, s. t. järgmisel päeval pärast Aleksandrovi pöördumist Laidoneri poole, Tallinna kesklinna restoranis Café Palace. „Röövli kinni võtmine sündis ilma ohvriteta, mida Eesti ohvitseri H. leidlikkuse ja agaruse arvele tuleb kirjutada. Kinnivõetu juurest leiti ainult 100 marka,“ kirjutas Postimees. Ajalehe andmetel kavatses kelm „ühes kellegi Tallinna ausa perekonna tütreaga lähematel päevadel Ameerikasse põgeneda“.²¹

Ogloblini nime ei unustatud veel aastaid pärast Vabadussõja lõppu. Nii mainiti Ogloblinit kümme aastat pärast Vabadussõja lõppu nädalalehes Esmaspäev üsna mahukas arvustuses, mis käsitles eesti ajakirjaniku Eduard Laamani ja luureohvitser major Johannes Ernitsa raamatut „Enamlus Eestis“. Selles mainiti Ogloblini sidemeid punaste 15. armee luurebüroo kasuks töötanud „veetleva lätlannast“ luuraja Elvira Winteriga (Vintere, ka Agnes Bachson),²² kes halastajaõeks ümberriietatuna kogus andmeid Loodearmee ja Eesti vägede kohta Narvas. Väidetavalt sattus mitmete teiste Loodearmee ohvitseride seast just Ogloblin Winteri täieliku mõju alla. Halastajasõe vormis Winter olevat saatnud Ogloblinit, kes sõidutas naisspiooni Loodearmee tagalas ning näitas talle Eesti ja Vene suurtükipatareide asukohti Narvas. Pärast Tartu rahu sõlmimist luuras Winter Eesti sõjakooli järele ning lõpuks võttis Eesti vastuluure ta Nõmmel kinni. Nõukogude naisluuraja reetis must plüüsmantel, mida tolleaegses Eestis kanti harva.²³ Kes teab, võib-olla oli just Winter see, kellega koos plaanis Ogloblin novembris 1919 põgeneda Ameerikasse. Igal juhul on huvitav, et osav kelm Ogloblin sattus teise kelmi võrku. Teisest küljest võis aga kriminaalkurjategija Ogloblin olla hea leid spioonile, pealegi ei hoolinud Ogloblin tõenäoliselt Loodearmee sõjasaladustest.

Arusaamatutel põhjustel jäi Ogloblini kohtusaaga venima ning 16. jaanuaril 1920 määrati Ogloblini ja tema käsilaste üle kohut mõistma uus koosseis. Uus välikohus moodustati Narva Vene garnisoni ülema juures. Selle eesistujaks määrati polkovnik Valerian Trussov ning liikmeteks polkovnik Aleksander Benkendorff,²⁴ alampolkovnik Pjotr Zubov²⁵ – mõlemad olid erineval ajal ratsajäagrite polgu ülemad –, tankikomandör rittmeister Mihhail Zinovjev, kes pärines tuntud Narva töösturi perekonnast,²⁶ ja 8. Semjonovi jalaväepolgu pataljoniülem kapten Schmemann²⁷. Määratud koosseisus välikohus pidi menetlema lisaks Ogloblinile veel mitmeid süüasju sõjaväelaste üle, kes olid sellal arestis Narva peavahis.²⁸ Nagu loetelust näha, olid kohtuliikmed Loodearmee pataljoni- ja polgukomandörid, mis ilmselt tõstis välikohtu tähendust.

Paraku ei ole teada, millise otsuse välikohus Ogloblini asjas tegi. Kuid arvesse võttes asjaolu, et vähem kui nädal pärast välikohtu koosseisu määramist lakkas Loodearmee olemast, võib arvata, et Ogloblinil ja tema käsilastel õnnestus ka seekord pääseda Themise karistusest. Huvitav on aga seik, et Ogloblini üle esimest korda kohut mõistnud polkovnik Butenko nakatus peatselt tüüfusesse ja suri.²⁹ Teise kohtu esimeheks määratud polkovnik Trussov oli Vene valgete liikumise ja emigratsiooni ajaloos üsna tuntud isik. Ta oli kindral Rodzjanko kunagine teenistuskaaslane, juhtis Loodearmees 3. Kolõvani ja hiljem 7. Uurali

²¹ Õnneküti tabamine. – Postimees, nr. 75, 12.12.1919, lk. 2; Valgest Eestist. – Edasi, nr. 14, 21.01.1920, lk. 4; Judenitši väe intendant Tallinnas kinnivõetud. – Sotsiaaldemokraat, nr. 18, 23.01.1920, lk. 8.

²² Agnes Bachsonit mainitakse Laamani ja Ernitsa raamatus vaid korra, kuid Ogloblinist juttu ei ole. – E. Laaman, J. Ernits. Enamlus Eestis. I osa. Tallinn: Kaitsevägede Staabi VI osakond, 1930, lk. 178.

²³ Daam mustas plüüsmantlis. – Esmaspäev, nr. 17, 28.04.1930, lk. 5.

²⁴ http://russianestonia.eu/index.php?title=Бенкендорф_Александр_Александрович_фон (21.12.2020)

²⁵ http://russianestonia.eu/index.php?title=Зубов_Петр_Петрович (21.12.2020)

²⁶ http://russianestonia.eu/index.php?title=Зиновьев_Михаил_Александрович (21.12.2020)

²⁷ http://russianestonia.eu/index.php?title=Шмеман_Дмитрий_Николаевич (21.12.2020)

²⁸ Prikaz Severo-Zapadnoj Armii nr. 37, 16.01.1920, RA, ERA.495.6.582, l. 418.

²⁹ http://russianestonia.eu/index.php?title=Бутенко_Василий_Иванович (21.12.2020)

jalaväepolku ning ülendati armee likvideerimise päeval 22. jaanuaril 1920 kindralmajoriks. Loodearmee likvideerimise järel sõitis Trussov Poola, kus juhtis 3. Vene armee koosseisus ratsaväe koonddiviisi. Pärast Vene kodusõda elas emigratsioonis.³⁰

Väärnähtustest Loodearmees

Veel on raske öelda, kui palju oli Loodearmees isehakanud ohvitseride, kuid see võis olla üsna levinud nähtus.³¹ Praegu on õnnestunud leida vaid üksikuid näiteid isehakanud ohvitseridest ja nendest, kes ise tõstsid oma auastet või andsid endale teenetemärkide kandmise õiguse. Üks tuntum näide on juba varem mainitud ataman Bulak-Balakhovitsi staabiülem, keegi polkovnik Stojakin, kelle kohta ei ole teada isegi tema eesnimi. Staabiohvitseridest on teada veel polkovnik Aleksandr Natašin, kelle ohvitseristaatus on kahtluse alla seatud. Sellest hoolimata juhtis ta mõnda aega Loodearmee 15. Voznessenski polku.³² Üks isehakanud ohvitser Loodearmees oli eestlane Herbert Jakobson, kes astus 1. Tallinna Vene ohvitseride partisaanisalka, kus nimetas end ebaseaduslikult lipnikuks. Ta teenis nii Loodearmees kui ka Eesti sõjaväes, kusjuures oli mõlema armee nimekirjas samaaegselt. Nii nagu Stojakin ja Natašin, oli ka Jakobson seotud Bulak-Balakhovitsi relvaformeringutega, millest hiljem moodustati Loodearmee 2. armeekorpus.³³

Kindral Rodzjankot ümbritses terve hulk kurjategijaid ja aferiste, kelle ta oli määranud vastutavatele ametikohtadele 1. armeekorpusse staabis, nagu korpusse staabiülem leitnant (hiljem polkovnik) Vladimir Vidjakin³⁴, korpusse staabi operatiivülem staabirittmeister Andrei Štšurovski³⁵ ja staabi komandant, isehakanud „vürst“ rittmeister Pavel Aksakov³⁶. Samas staabis teeninud kapten Konstantin Leiman annab oma mälestustes mõista, et nimetatud isikud olid sisuliselt kuritegeliku jõugu liikmed. Nad hoidsid kokku, koos tarvitasid ohtralt alkoholi ja korraldasid rööve. Muu hulgas röövisid nad isegi Loodearmee poole üle tulnud sõjaväelasi. Peale selle tegi Aksakov tühjaks Moloskovitsõ mõisa, kui ta viis seales piirkonnas parasjagu läbi mobilisatsiooni. Koos Vidjakini ja teistega osales ta Gattšina palee rüüstamises oktoobris 1919.³⁷ Nende käsilane, endine husaar Štšurovski paistis silma alkoholilembuse ja raevuka iseloomuga ning seda juba Esimese maailmasõja päevil.³⁸ 1. korpusse vastuluure eest vastutav eesti rahvusest mitsman Gustav Loman kahtlustas Štšurovskit töötamises bolševike kasuks. Selleks, et vabaneda ohtlikust oponendist, lasi purjus Štšurovski Lomani lihtsalt maha. Väidetavalt anti nad kõik 1919. aasta lõpus, 1920. aasta alguses kohtu alla, kuid pääsesid karistusest Loodearmee lagunemise tõttu.³⁹

Kuulus kurjategija Loodearmees oli ka kindral Boriss Permikini vend, kindral Rodzjanko käsundusohvitser jessauul Vsevolod Permikin. Väidetavalt oli ta enne Esimest maailmasõda kuritegeliku jõugu liider Peterburis. Kodusõjas oli ta kirglik partisan ja sai jõukaks röövimise

³⁰ http://russianestonia.eu/index.php?title=Трусов_Валериан_Александрович (21.12.2020)

³¹ A. Ganin. Russkij officerskij korpus v gody Graždanskoj vojny. Protivostojanie komandnyx kadrov 1917–1922 gg. Moskva: Centrpoligraf, 2019, lk. 223.

³² http://russianestonia.eu/index.php?title=Наташин_Александр (22.12.2020)

³³ http://russianestonia.eu/index.php?title=Якобсон_Герберт_Карлович (22.12.2020)

³⁴ http://russianestonia.eu/index.php?title=Видякин_Владимир_Константинович (22.12.2020)

³⁵ http://russianestonia.eu/index.php?title=Щуровский_Андрей_Владимирович (22.12.2020)

³⁶ http://russianestonia.eu/index.php?title=Аксаков_Павел_Александрович (22.12.2020)

³⁷ K. Lejman. Recezija na „Vospominanija“ Rodzjanko. – N. Rutyč. Belyj front generala Judeniča. Biografii činnov Severo-Zapadnoj armii. Moskva: Russkij Put', 2002, lk. 477.

³⁸ Štšurovski teenis lipnikuna 1. Sumõ husaaripolgus. 1915. aasta kevadel viibis polk lühikest aega Viljandis. Polgu lahkumisel rindele korraldati tänavaile suurejoonelised pidustused, mil purjus Štšurovski tegi Viljandi raudteejaamas jaamakellaga „muusikat“. – Sumskie gusary 1651–1951. Buenos Aires, 1954, lk. 222.

³⁹ K. Lejman, *op. cit.*, lk. 478–479. http://russianestonia.eu/index.php?title=Ломан_Густав_Мартинович (22.01.2020)

teel omandatud vara abil.⁴⁰ Vsevolod Permikini käitumist kirjeldatakse psühhopaatilisena. Näiteks lasi ta vähimagi põhjusega revolvrüst maha suvalisi vangivõetud punaarmeeelasi.⁴¹ On huvitav, et Vidjakin, Štšurovski ja Vsevolod Permikin olid oma varasema teenistuse käigus olnud seotud Bulak-Balakhovitsi relvaformeringutega, mistõttu „partizanštšina traditsioonid olid neil omandatud täiuslikult“.⁴²

Tulles tagasi Ogloblini juurde, peab mainima, et tema kuriteod Loodearmee raudteel ei olnud ainukesed. 19. septembril 1919 mõistis Loodearmee välikohus polkovnik Georgi (Juri) Bibikovi eesistumisel süüdi 1. raudtee tööpataljoni 12 alamväelast ja kaks ohvitseri – leitnant Artur Jürgensoni ja lipnik Georgi von Baumgarteni. Neid kõiki süüdistati relvastatud röövis. Samas väeosas teeninud lipnik Mihhailov ja sõjaväeametnik Seger⁴³ mõisteti süüdi nende kuritegude varjamises. Välikohtu otsuse järgi tuli Jürgenson ja von Baumgarten alandada reameesteks, võtta neilt ära kõik sõjalised autasud ning hukata poomise teel. Välikohus omalt poolt taotles Loodearmee juhatajalt Jürgensoni ja von Baumgarteni ülespoomise asendamist mahalaskmisega, Mihhailovi ja Segeri alandamist reameesteks ja saatmist rindele. Sõdurid tunnistati käsutäitjateks ning väeosa otsustati filtreerida, et „kõik kõlbulik oleks saadetud rindele“.⁴⁴ On teada, et hoolimata surmaotsusest Jürgensoni ja von Baumgartenit ei hukatud, vaid saadeti Loodearmee juhataja Rodzjanko otsusel reameestena rindele.⁴⁵

Seejuures on huvitav märkida, et teiste üle kohut mõistnud Jamburgi sõjaväekomandant polkovnik Bibikov sai juba varem kindral Judenitšilt noomituse kohtumenetluse protseduuride rikkumiste eest.⁴⁶ Oktoobris 1919 anti aga Bibikov ise kohtu alla. Teda süüdistati selles, et kui ta oli Jamburgi sõjaväekomandant, siis poodi tema käsul üles inimesed, kelle suhtes oli välikohtus teinud õigeksmõistva otsuse.⁴⁷ Paraku ei ole Bibikovi kunagi selle eest kohtulikult karistatud ning ta jätkas teenistust Loodearmees.⁴⁸

Praeguseks on teada, et nii 1. raudteepataljoni kui ka raudteepataljoni näol oli tegemist ühe ja sama väeosaga. Päris selge ei ole aga see, kas 1. raudtee tööpataljon oli sama mis 1. raudteepataljon. Seetõttu ei saa ka täpselt öelda, kas Ogloblin oli selle juhtumiga seotud või mitte. Igal juhul kuulusid kõik raudteeväeosad organisatsiooniliselt Loodearmee sõjaväeteede valitsuse alla, kus teenisid ka Ogloblin, Barmin ja kõik teised Aleksandrovi kirjas mainitud isikud. Eelõeldu põhjal on võimalikud kolm stsenaariumi: Jürgenson ja von Baumgarten tegutsesid omapead, nad kuulusid Oglobliniga samasse kuritegelikkude organisatsiooni või Ogloblin laimas neid eesmärgiga eksitada uurimisorganeid.

„Inetu nähtuse“ veel üks ilming oli Pihkva polgu ülema alampolkovnik Vladimir Tovarovi⁴⁹ tegevus. Oktoobris 1919 anti Loodearmee üldkohtu alla Tovarov ja kaks tema ohvitseri – leitnant Aleksei Gavrilov ja lipnik Pjotr Arhipov. Tovarovit süüdistati joomarluses, marodöör-luses, vargustes, oma alluvate ohvitseride söimamises ja pekstmises ning mõrvades. Näiteks, kui polgu vanemarst Uvarov tegi polguülemale ettekande lipnik Arhipovi kuritegude kohta, peksis Tovarov Uvarovit sõdurite ees nagaikaga, millega ta tavatses peksta ka endale alluvaid ohvitseri. 1919. aasta juunilähingute ajal Pihkvamaal poos Tovarov ilma kohtuta üles oma polgu kaptenarmuse, keda süüdistas leiva varguses. Tovarov rekvireeris ebaseaduslikult kohalikelt elanikelt kariloomi ning müüs nad isikliku omakasu saamiseks maha.⁵⁰ Kohus Tovarovi

⁴⁰ K. Lejman, *op. cit.*, lk. 480.

⁴¹ A. Ganin, *op. cit.*, lk. 224.

⁴² K. Lejman, *op. cit.*, lk. 478.

⁴³ Võib-olla oli tegemist sõjaväeametnik Edwin Seegeriga, RA, ERA.495.3.666, l. 3106.

⁴⁴ Prikaz Severo-Zapadnoj Armii nr. 238, 28.09.1919, RA, ERA.495.6.582, l. 110.

⁴⁵ http://russianestonia.eu/index.php?title=Баумгартен_Георгий_Карлович_фон (22.12.2020)

⁴⁶ Prikaz glavnokomandujusčego Severo-Zapadnym frontom nr. 47, 10.09.1919, RA, ERA.495.6.583, l. 43.

⁴⁷ Prikaz Severo-Zapadnoj Armii nr. 276, 23.10.1919, RA, ERA.495.6.582, l. 250.

⁴⁸ http://russianestonia.eu/index.php?title=Бибиков_Георгий_Евгеньевич (22.12.2020)

⁴⁹ http://russianestonia.eu/index.php?title=Товаров_Владимир_Яковлевич (20.12.2020)

⁵⁰ Prikaz Severo-Zapadnoj Armii nr. 276, 23.10.1919, RA, ERA.495.6.582, l. 250.

üle kestis kuni 1919. aasta detsembrini ning selle lõpliku otsuse järgi mõisteti Tovarov ja lipnik Arhipovi õigeks,⁵¹ kusjuures Gavrilov oli vabastatud juba oktoobris.⁵²

Kui ohvitseride suhtes oli Loodearmee kohtusüsteem pigem leebe, siis alamväelaste suhtes oli ta halastamatu. Näiteks mõistis kohus Tallinna tagalaetapi vanemkirjutajale Mihhail Kulakovile kuu aega vangistust peavahis vaid selle eest, et ta julges korra ohvitserile vastu väita. Kulakovi hale apellatsioon ei saanud kohtuotsust kuidagi pehmenada.⁵³

Kõigele lisaks lorkas paljudes kohtades, mille Põhjakorpus ehk Loodearmee oli n.-ö. vabastanud, süsteemne terror, kohalike sõjaväeülemate omavoli ja vägivald. Kuulsaimaks looks on batka Bulak-Balahhovitši võimutsemine Pihkvas 1919. aasta suvel. Teatavasti hukati Pihkvas Balahhovitši ajal palju inimesi ning röövimised ja vägivald olid lausa igapäevased. Loodevalitsuse esindaja Eestis Vassili Gorn kirjutab, et Balahhovitši ja ta käsilaste Pihkvas sooritatud teod ületasid oma julmuses kõiki kuritegusid, mida Vene valged olid üldse kunagi teinud.⁵⁴ Balahhovitši korraldatud tegude kõrval paistsid hukkamiste ja massiliste rekvireerimistega silma ka Loodearmee tsiviilvalitsuse ülem polkovnik Aleksandr Homutov ja juba varem mainitud Jamburgi komandant Bibikov. Homutov, hüüdnimega Gioconda, oli pärast kodusõda aktiivne emigrant Saksamaal ja NKVD kaastöötaja, naasis Venemaale ja lasti suure terrori ajal 1938. aastal maha.⁵⁵ 1919. aasta suvel Loodearmee kontrollitud territooriumil toimunud „inetuid nähtusi“ võib vastavalt nimetada „balahhovštšinaks“ ja „homutovštšinaks“, märkides seejuures ära, et Vene valged käitusid vabastatud territooriumil nagu tõelised vallutajad.⁵⁶

Kokkuvõte

Kokkuvõtteks tuleb öelda, et alamleitnant Ogloblini jõugu tegevus ei olnud paraku üksikjuhtum, vaid kuulus kindral Rodzjanko sõnutsi „inetute nähtuste“ hulka. Kui levinud ja süsteemne oli Loodearmee kuritegevus ning kui palju Loodearmee ohvitseri oli sellesse kaasatud, tuleb alles välja selgitada. Kuigi Loodearmee ohvitserkonda on uurinud mitmed Vene ja kohalikud eestivene uurijad, ei ole veel keegi kokku kogunud kõiki Loodearmee ohvitserkonna biograafilisi andmeid ja neid süsteemselt analüüsinud. Selline andmestik ja analüüs võimaldaks Loodearmeed võrrelda nii teistel Vene kodusõja rindel tegutsenud relvajõududega kui ka koos Eesti sõjaväega Vabadussõja ajal.

Käesoleva lühikäsitluse põhjal võib siiski järeldada, et sisemine korralgedus Loodearmees süvenes ning andis eriti tunda armee taganemise ajal sügisel 1919. Osa sellest negatiivsest ilmingust langeb ilmselt Loodearmee juhtkonna õlgadele, kes hoolimata oma korduvatest üleskutsetest ja korraldustest ei suutnud kuni lõpuni tagada armees korda ja distsipliini. Nii pöörduski Aleksandrov kui Loodearmee kindralites pettunud ohvitser kirjaga Eesti ülemjuhataja poole, kellele kunagine Põhjakorpus allus, lootuses saavutada õiglust. See meeleheitlik samm oli tõenäoliselt tulemuslik, sest Ogloblini kuritegelik jõuk anti lõpuks kohtu alla. Kuid nagu näitas Loodearmee praktika, oli kohtute süsteem ohvitseride vastu ülimalt loid ja hooletu ning paljud kurjategijad pääsesid karistust saamata vabadusse.

Autor tänab Vene emigratsiooni uurijat Daniels Iskandersit (Russianestonia.eu) osutatud abi eest Loodearmeeaga seotud isikute tuvastamisel.

⁵¹ Prikaz Severo-Zapadnoj Armii nr. 415, 14.12.1919, RA, ERA.495.6.582, l. 370.

⁵² Prikaz Severo-Zapadnoj Armii nr. 276, 23.10.1919, RA, ERA.495.6.582, l. 250.

⁵³ Vypiska iz prigovora Voennogo suda SZA ot 11.08.1919, RA, ERA.2557.1.1, nummerdamata.

⁵⁴ V. Gorn. Graždanskaja vojna na Severo-Zapade Rossii. Berlin: Gamajun, 1923, lk. 14. Tsiteeritud *via*: K. Brüggemann. Die Gründung der Republik Estland und das Ende des „Einen und unteilbaren Russland“: die Petrograder Front des russischen Bürgerkriegs 1918–1920. Wiesbaden: Harrassowitz, 2002, 234.

⁵⁵ http://russianestonia.eu/index.php?title=Хомутов_Александр_Дмитриевич (22.12.2020)

⁵⁶ K. Brüggemann, *op.cit.*, lk. 232–234.